

Ilski, Stanisław / Zaleski, Stefan

Ksiądz kanonik Jan Szostakiewicz - budowniczy kościoła w Bieżuniu

Bieżuńskie Zeszyty Historyczne 21, 111-126

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KSIĄDZ KANONIK JAN SZOSTAKIEWICZ – – BUDOWNICZY KOŚCIOŁA W BIEŻUNIU

Znany jest fakt, że kościół w Bieżuniu ufundował w latach 1766-1768 Andrzej hr. Zamoyski, Kanclerz Wielki Koronny, ówczesny właściciel dóbr biezuńskich. Nie wszyscy jednak wiedzą, że przed stu laty świątynia ta została gruntownie rozbudowana i od nowa wyposażona. Stało się to dzięki ks. proboszczowi Janowi Szostakiewiczowi.

Ksiądz Jan Szostakiewicz urodził się w 1849 r. w Liwie, pow. Węgrów, w bogiej rodzinie mieszczańskiej. Już jako mały chłopiec odznaczał się pobożnością, chętnie też służył do mszy świętej. Zwróciło to uwagę proboszcza, ks. Gracjana Rzewuskiego i wizytującego parafię ks. biskupa płockiego Wincentego Popiela. Zabrali go więc do Płocka. Tu zamieszkał u ks. Rzewuskiego. Pilnował i sprzątał mieszkanie, a jednocześnie uczęszczał do gimnazjum. Zarówno w gimnazjum, jak i seminarium duchownym, do którego wstąpił, był nieprzeciętnie pracowity¹. 15 czerwca 1873 r. został wyświęcony na kapłana i wyznaczony na wikariusza w parafii Rosochate². Tutaj można było ocenić jego wielkie zalety. Okazał się kapłanem pełnym miłosierdzia i rozważli. Jego konfesjonał był zawsze "obłożony", a wikariat pełen ubogich, słabych, strapionych, potrzebujących pomocy, rady czy zapomogi³.

Na prośbę ks. Dynakowskiego przeniesiono go do Nasielska, gdzie proboszcz, jako dziekan i członek konsystorza, najczęściej przebywał poza parafią. Parafia była duża, zaniedbana i mimo obecności drugiego wikariusza ks. Jan Szostakiewicz miał pełne ręce roboty duszpasterskiej. Prócz tego miał pod opieką uczących się i kleryków. Udostępniał książki zakaza-

^{*)} Tekst publ. [w:] BZH nr 18, Bieżuń 2000, s. 171-190.

Ks. kan. Jan Szostakiewicz. Fot. w zbiorach MMM w Bieżuniu.

ne wówczas przez rosyjską cenzurę. Podobnie jak w Rosochatem dał się poznać jako żywy przykład cnót kapłańskich.

Po kilku latach przeniesiono go do Barcic, trzytysięcznej parafii, gdzie rezydowało dwóch księży, wysłużonych starców, wymagających opieki: proboszcz – ks. Pietka i były opat Benedyktynów z Pułtusza.

Następnie znalazł się w Raciążu. Tamtejszą parafią administrował, usunięty przez Moskali z seminarium w Płocku, ks. kanonik Rzewuski. Nie długo jednak dane było ks. Szostakiewiczowi pracować ze swoim protektorem z lat młodzieńczych. Władze rosyjskie miały go w ewidencji jeszcze z czasów gimnazjalnych za używanie zakazanego języka polskiego. Nakazały więc przeniesienie do innej parafii⁴.

W 1881 r. przeszedł tedy do parafii pałuckiej⁵, a po kilku miesiącach do nurskiej w dekanacie Ostrowskim⁶. Tam, oprócz działalności duszpasterskiej, którą sprawował w swoim stylu pełnym miłosierdzia i zrozumienia ludzkich potrzeb, potajemnie spełniał nocami posługi kapłańskie w środowiskach unitów. Chrzczył, spowiadał, udzielał ślubów i dysponował na śmierć⁷.

Na proboszcza parafii Gradzanowo mianował ks. Jana Szostakiewicza ks. bp Kacper Borowski w dniu 30 sierpnia 1884 r.⁸ Parafią gradzanowską administrował dwa i pół roku. Oprócz wielu zalet wyróżniał się tym, że biednych, których przecież nigdy nie brakowało, również Żydów, żywił z własnej kuchni⁹.

27 stycznia 1887 r. ks. bp Dołęga-Kossowski mianował go proboszczem w Bieżuniu, gdzie pozostał przez 40 lat – aż do śmierci¹⁰.

Kościół w Bieżuniu, zbudowany przed 120 laty z funduszków kancлера Andrzeja hr. Zamoyskiego¹¹, wymagał kapitalnego remontu, a poza tym był już zbyt mały w stosunku do liczby parafian. Uchwałę o rozbudowie świątyni z własnych składek podjęli parafianie już w 1885 r., kiedy proboszczem był ks. Wiktor Radzikowski. Zmarł on jednak w grudniu 1886 r. Przeniesienie ks. Szostakiewicza z Gradzanowa do Bieżunia powzięte zostało zapewne również z myślą o przebudowie i remoncie kościoła. Ks. Szostakiewicz, który w poprzednich parafiach dał się poznać jako zaangażowany i niespożytej energii administrator, doskonale nadawał się na budowniczego.

Projekt przebudowy wykonał architekt z Płocka – Gosławski. Roboty przebiegały pod kierunkiem Zdzisława Libowskiego¹², co nie znaczy, że

zamieszkał on w Bieżuniu i kierował robotami bezpośrednio. Ksiądz Szostakiewicz w swoich szczegółowych opisach budowy nie wymienia tego nazwiska. Pisał natomiast: *Robotami kierował proboszcz z dozorem i komitetem. Dozór i komitet w niczym nie kontrolował proboszczowi i dlatego roboty szły prędko, a jako czas pokaże trwało i dokładnie.* Cały cykl budowy, remontu i wyposażenia kościoła, jak również inne działania i inwestycje ks. Szostakiewicz opisał dokładnie w “Książce do zapisywań sprawionych rzeczy dla Kościoła Biezuńskiego”¹³. Kiedy budowa rozpoczęła się, siłą rzeczy cały ogrom pracy: zaopatrzenie, organizowanie spośród parafian ekip majstrów i robotników, transport, wyżywienie i inne sprawy spadły na barki proboszcza. Część prac duszpasterskich przypadła wikariuszowi. Odciążał więc proboszcza, który więcej czasu mógł poświęcić organizacji prac budowlanych. Fundusz przeznaczony na budowę wynosił 11 890 rubli srebrem.

*Największą składkę pieniężną ofiarował ówczesny dziedzic dóbr biezuńskich Józef Około-Kulak*¹⁴.

Jesienią 1888 r., pokonując niemałe trudności związane z piaszczystym gruntem, wykopano fundamenty na głębokość 7,5 łokcia, czyli około 4,5 metra¹⁵. Znalaziono liczne kości ludzkie pochodzące z pochówków na cmentarzu, który do około 1830 r. otaczał kościół¹⁶. Kości te umieszczono z szacunkiem w trzech kryptach znajdujących się pod prezbiterium. Wejście do krypt wymurowanych z kamienia i cegły usytuowane było na zewnątrz kościoła po stronie południowej¹⁷. W ciągu lat 1889 i 1890 stanęły mury prezbiterium, dwóch kaplic i zakrystii. Położono dach i pokryto go blachą cynkową. Wykonano sklepienia, używając do tego cegły “dętej” sprowadzonej z Warszawy. Kaplice otynkowano. Na starej części kościoła położono nowy dach według nowoczesnego systemu zwanego “hengwerk”. Pobudowano sygnaturę, której wcześniej nie było i pokryto ją blachą miedzianą, zainstalowano piorunochron. Odnowiono również front kościoła. *Wstawiono 3 okna żelazne kute, dla jednostajności porobiono pełne cyrkle, gdyż poprzednie były proste (...)* *Rozebrano dwa filary dla odświeżenia widoku na kaplice — napisał ks. Jan Szostakiewicz w “Książce do zapisywań...”.* Dalej tłumaczył, dlaczego nad starą nawą położono tylko drewniany sufit, a nie nowe sklepienie. (...) *Może w przyszłości zarzut kto uczyni, dlaczego nie zasklepiono całego kościoła, bardzo tego pragnęłam, lecz ubóstwo parafian, brak*

Fotografie kościoła w Bieżuniu. Prezbiterium, kaplice boczne, zakrystię i sygnaturę dobudował ks. Jan Szostakiewicz.

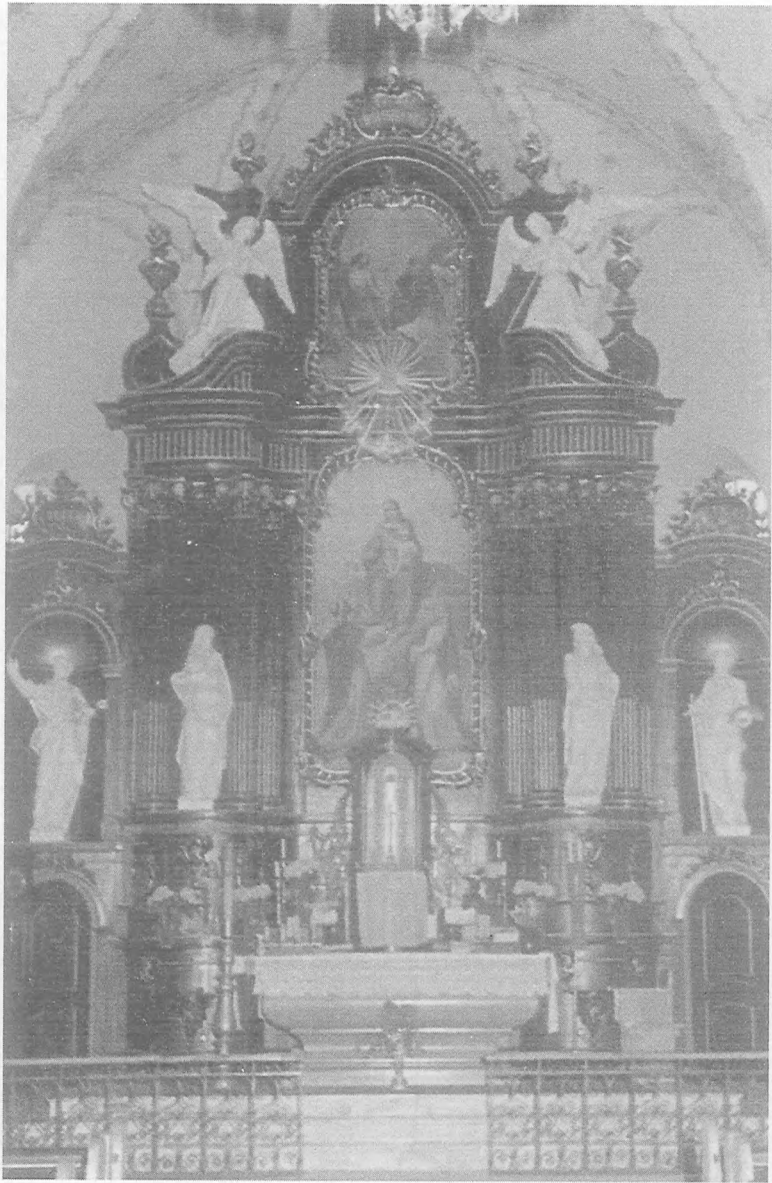
Fot. J. Piotrowski, 2000 r.

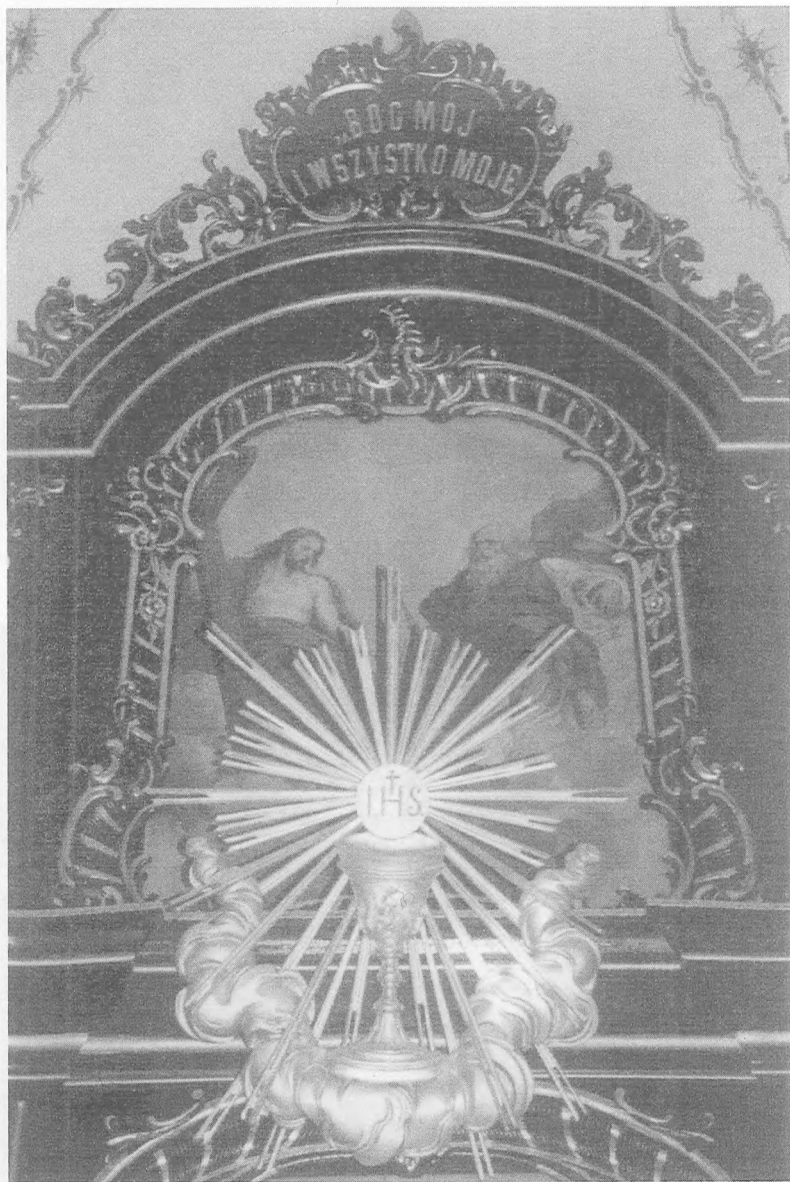
Kościół w Bieżuniu. Fot. J. Piotrowski, 2000 r.

**Kościół w Bieżuniu. Wnętrze nawy głównej.
Fot. B. Hardygóra-Michewicz, 1999 r.**

Ółtarz kościoła w Bieżuniu. Fot. z 1992 r., kopia z obrazka okolicznościowego na pamiątkę Misji Świętych 31.05- 7.06.1992 r.

Zwieńczenie ołtarza kościoła w Bieżuniu.
Fot. B. Hardygóra-Michewicz, 1999 r.

funduszu, stanęło na przeszkodzie. Jeżeli Bóg użyczy lepszych czasów jak obecne, zróbcie sklepienie, a kościół pięknie wyglądać będzie. To życzenie zostało spełnione dopiero po stu latach przez ks. kan. Stefana Zaleskiego.

Dalsze prace w 1890 r. poszły szybko, ponieważ na apel proboszcza parafianie chętnie zgłaszali się do roboty. Pracowało ok. 600 osób, wszyscy bez wynagrodzenia. Płacono tylko majstrom. Mimo tak taniej robocizny, cały fundusz 11 890 rs. został wyczerpany i zaciągnięto jeszcze pożyczkę 400 rs. u osoby prywatnej. Aby kontynuować prace, można było jedynie liczyć na datki parafian. Tymczasem rok był nieurodzajny i rozbudowa kościoła stanęła na dwa lata.

Rok 1892 nie został jednak stracony – wybudowano dom parafialny, który miał przynosić dochód. W pierwotnym zamyśle miały to być mieszkania dla wikarego i służby kościelnej. Plac naprzeciwko kościoła zakupiono już w 1888 r. od Tomasza Gołębiewskiego i Jana Kogi¹⁸. Dom parafialny zbudowano z materiałów uzyskanych z rozbiórki fragmentów kościoła – ze starego prezbiterium, filarów i dachu. Zawierał 6 pokoi i dwie legaty na górze. Pomieszczenia na parterze wydzierżawiono na siedzibę Sądu Gminnego. Uzyskane za dzierżawę pieniądze miały pokryć koszty budowy, na którą proboszcz pożyczył 600 rs., a 1 000 wzięł z kasy Bractwa Różańcowego¹⁹.

W 1893 r. wznowiono prace w kościele. *Wmurowano 4 okna żelazne kute, dwa razy większe od starych drewnianych. Wykonano podbitkę sufity w starej nawie. Kościół pomalowano olejno na kolor cegły i dano fugi farbą popielatą, żeby zbliżyć do nowowybudowanej części pozostawionej bez tynku.* Podczas tych robót miał miejsce wypadek. Murarz spadł z rusztowania i złamał nogę. Złamanie było otwarte i kończynę amputowano w mławskim szpitalu. W Bieżuniu lekarza wówczas nie było. Dach na dzwonnicy pokryto gontem, a poniżej dzwonów wykonano dach przeciwwilgociowy.

W 1894 r. prace kontynuowano. Ich zakres stał się zależny od hojności parafian, którzy oddawali nieraz swój ostatni grosz. W nawie położono podłogę z desek sosnowych, przybitych do dębowych legarów, a w nowo dobudowanym prezbiterium – posadzkę z cementu, którą musiano podnieść o ok. 15 cm w stosunku do podłogi w nawie, ponieważ strop krypt przykryto dębowymi obładrami²⁰. Zbudowano kamienne schody, otynkowano prezbiterium, wstawiono nowe drzwi główne i boczne oraz ustawiono nową, dębową ambonę wykonaną w Warszawie.

Kopie niektórych rachunków za usługi i materiały do rozbudowy kościoła w Bieżuniu.

N° 74

№. 14

Rubli r. 102.

Wyrazim rubli r. sto dwa
za za robót i przewidywanych
i przystawki przy kościele Bieżuni
w Wielkopolskiego Proboszcza parafii
od obratun i z kalowycy kwitkuje. —
Bieżuni z 26 89 roku

Sibrowski.
Соборного прихода и церковно-школьного
дела в Бieżунях
Парохию Великаго Кошоваго Жемчужнаго

Plock d. 28. Maja

1889

N. 20

SKŁAD ŻELAZA, MASZYN ROLNICZYCH
WĘGLE KAMIENNE
CEMENTU

N. 15

Dyktur do pokrycia dachu
i Smoły kamiennej

BRACI ROTMAN

Ulica Szeroka w domu własnym

NOTA dla W. Dorosła Kościela Piersona

L. M. P. w. Plock

23/5	1	Skryzyn	Ku	góździ	50	2 50
28/5	1	"	"	"	50	2 50
"	2	"	"	"	3 1/2 2/40	5 80

Razem W 10 80

Lucano
15 89
U. Amuz

#. 83.

SPECJALNA FABRYKA
WYROBÓW

ORNAMENTACYJNYCH ŻELAZNYCH KUTYCH

R. Szewczykowski

Warszawa, Wolska 46.

Warszawa, d. 15 Sierpnia 1894

SOLECA:

KRATY, BRAMY, BALKONY,

Drzwi żelazne i ogólnotwaśne,

SCHODY, BALUSTRY, PODJAZDY,

KONSTRUKCJE DACHOWE,

Altany, Werendy,

MARKINY SELEPOWE,

Urządzenia stażenne, Żłoby, Kosze,

Przegrody,

FILARY, WIEŻADŁA, KUBRY, WENTYLATORY,

Ogrodzenia do grobów, Drzwi,

KRZYSZE, ŁAWKI, KROKWIŻYNY, SCHODKI,

Żyrandole, Latarnie, Świeczniki,

Handlałobey, Lichtarze, Lampy,

WYROBY GALANTERYJNE,

OKUCIA DO DRZWI I OKIEN.

Wszelkie roboty w zakres ślusarsztwa wchodzące, podług własnych lub przedstawionych rysunków.

Rechnunek
Na Dworze Książęcym
10 Sierpnia

Na 4 Okna żelazne kute
z listkami spakowaniem
poprzedzeniem i odstawem
do kolej zgodzono Rs 240
strzyżmatem a wote Rs 60
Pracato. Rs 180

Sumy są należności do ostatecznej
strzyżmatem i z oddaniem kwitując
Warszawa 15 Sierpnia 1894.

R. Szewczykowski

Rok ten nie był jednak szczęśliwy. Najpierw pękł największy dzwon. Ludzie uznali to za zwiastun nieszczęścia. I rzeczywiście – 9 lipca wystąpiły pierwsze zachorowania na cholere, która szybko rozwinęła się do rozmiarów epidemii. Zmarło 129 katolików. Ks. Szostakiewicz nadludzkim prawie wysiłkiem (nie miał wtedy wikariusza do pomocy) zdołał udzielić wszystkim należytą posługę. Napisał o tym: *Dziennie dysponowałem chorych na cholere po dwadzieścia osób, dużo bardzo, bo prawie całe dni spowiadali się ludzie, a kilka osób zachorowało w kościele (...)*. Sam zaraził się chorobą, lecz dosłownie po kilku godzinach gorączka spadła i objawy zaczęły ustępować, co można uważać za ewenement medyczny²¹.

W ciągu następnych dwóch lat trwało dalsze wyposażanie kościoła w ławki, meble do zakrystii, żelazną balustradę, którą wykonał miejscowy ślusarz (prawdopodobnie Brzóska) oraz zbudowano drwalnię, wozownię i stajnię dla gościnnych zaprzęgów.

Po skończeniu robót objętych kosztorysem, zatwierdzonych przez architekta powiatowego i dozór kościelny, rozliczenie z kwoty 11 890 rubli i 6 kopiejek złożono w Rządzie Gubernialnym w Płocku. Rozliczenie zostało przyjęte, lecz nie był to jeszcze koniec prac.

W roku 1898 kościół wymalowano i ustawiono nowy wielki ołtarz z dębowego drewna, wykonany przez Kazimierza Matulewicza, z figurami dłuta Jana Wojtasika. Obraz Matki Bożej Różańcowej namalował Marcin Kasiewicz, a obraz Trójcy Św. – Józef Buchbinder. Wszyscy byli artystami warszawskimi. Stacje drogi krzyżowej wyrzeźbił w lipowym drewnie i oprawił je w drewniane ramy również Jan Wojtasik. Wyremontowano też dwa ołtarze umieszczone w nowo wybudowanych kaplicach. Koszty prac – poza sumą wymienioną w kosztorysie – wg zapisków ks. Szostakiewicza wyniosły 7 930 rs. Pieniądze te pochodziły z datków parafian i komornego za wynajem pomieszczeń na Sąd Gminny. Hojność parafian świadczyła nie tylko o religijnym zaangażowaniu, lecz również o ich stosunku do proboszcza-budowniczego.

W latach rozbudowy i remontu kościoła oraz następnych (do 1907 r.) wprowadzono i inne inwestycje, np. na cmentarz grzebalny proboszcz zakupił 2 morgi gruntu, ogrodzone zostały cmentarze kościelny i grzebalny, wykonano bramy i furki żelazne, przy bramie na cmentarz kościelny ustawiono figury świętych Piotra i Pawła. Nie sposób wymienić tu wszystkich prac.

Powyższy opis charakteryzuje sylwetkę ks. Jana Szostakiewicza jako utalentowanego i skutecznego administratora. Jakim był jednak duszpa-sterzem w bieżuńskiej parafii? Nie pozostało zbyt wiele dokumentów. Wiadomo, że był patronem Bractwa Różańcowego oraz promotorem i patronem Katolickiego Stowarzyszenia Polek. Angażował się również w działalność organizacji pozakościelnych. Był współzałożycielem kasy zapomogowo-pożyczkowej i Straży Ogniowej (1907), której został pierwszym prezesem, a także członkiem założycielem Koła Macierzy Szkolnej. Wraz z dr. Antonim Wolskim organizował imprezy kulturalne²². Wobec braku innych źródeł pozwolę sobie zacytować fragmenty wspomnienia pośmiertnego, napisanego przez ks. Władysława Żbikowskiego, proboszcza parafii Łukomie²³, który podczas pierwszej wojny światowej był wikariuszem w Bieżuniu: (...) *Pożywienie dla ubogich i chorych w parafii zawsze było hojnie udzielane z plebanii, nieraz nawet kilkuna-stu osobom i to przez czas bardzo długi (...) Młodzież ucząca się miała swojego opiekuna i dobrodzieja, który ją karmił, wspomagał i wyprowa-dzał na ludzi. (...) Kazania, nauki katechizmowe i nauki z dziećmi pra-wie przez rok prowadził, każdy rocznik po dwie godziny. Spowiedzi słu-chał nie tylko swoją parafię. Komunii św. wychodziło 24 tysiące do roku. (...) a był to kaznodzieja i katechista znakomity (...) niestrudzony, ani jednego chorego nie opuścił. (...) Był panem, królem, opiekunem, ojcem najlepszym parafian wszystkich. Wszyscy go kochali, szanowali, wielbili, jego słowa były święte. (...) Pracował bez wytchnienia aż do śmierci. (...) Ksiądz Jan był pełen miłości do Boga i ludzi, kochał praw-dę i dla prawdy poniósłby największe cierpienie (...) był człowiekiem secundum cor Dei w każdym calu. Był miłym Bogu i ludziom (...). Nie-liczni żyjący dziś ówczesni jego parafianie w całej rozciągłości podtrzy-mują tę opinię. Nieżyjący już Paweł Zakroczymski podkreślał wątki pa-trioteczne w kazaniach ks. Szostakiewicza. Kiedy w 1916 r. zmarł Hen-ryk Sienkiewicz, odprawiana była msza żałobna – ustawiono katafalk z symboliczną trumną, a cały kościół ubrano biało-czerwonymi sztanda-rami. Odśpiewano też “Boże, coś Polskę...”²⁴.*

A jednak księdzu kanonikowi Janowi Szostakiewiczowi nie dane było spokojnie zakończyć życie. Znaleźli się ludzie, którzy z chciwości sprofano-wali świątynię. Tę świątynię, którą budował, o którą tak dbał, gdzie w murach, sprzętach, naczyniach i szatach były serca i wdowi grosz jego

parafian. 27 lutego 1927 r. między drugą a czwartą rano niezidentyfikowani sprawcy włamali się do kościoła. Sprofanowali Najświętszy Sakrament, rozrzucając komunikanty po podłodze i schodach wyjściowych z zakrystii. Skradli srebrną, połączoną monstrancję, dwa srebrne kielichy, trzy puszki (w tym jedną pochodzącą z kościoła w Karniszynie), dwa ramiona od kandelabrow, ampułki srebrne i kociołek do wody święconej.

Kradzież ta bardzo ujemnie na mnie wpłynęła pod względem zdrowia — napisał ksiądz Jan. Był już 78 letnim starcem i cios okazał się zbyt silny – podupadł na zdrowiu. Spełniał jednak posługi kapłańskie. W przeddzień śmierci odprawił jeszcze mszę św. i majowe nabożeństwo. Zmarł 25 maja 1927 roku.

*Kiedy ciało nieboszczyka wniesiono do kościoła, powstał taki płacz pomiędzy parafianami, jakby (...) stracili najlepszego ojca, opiekuna, doradcę, dobrodzieja (...)*²⁵.

Ksiądz kanonik Jan Szostakiewicz, biezuński proboszcz Jubilat jest pochowany na tutejszym cmentarzu.

Requiescat in pace.

Przypisy

¹ “Miesięcznik Pasterski Płocki”, 1927, nr 7, s. 269-278. Akta parafii Biezuń, życiorys ks. J. Szostakiewicza: *Ja urodziłem się w mieście Liwie, gub. siedleckiej, pow. węgrowskim dnia 12.10.1849 r. Uczęszczałem do gimnazjum płockiego (...)*. Księga Zdań o Alumnach Seminarium Płockiego od r. 1810 w Archiwum Seminarium Duchownego w Płocku: *Szostakiewicz Jan, syn Ignacego i Balbiny z Ciepłińskich pr. małż., stanu miejskiego (...)*.

² Akta parafii Biezuń, życiorys: (...) *po ukończeniu 5 klas wstąpiłem do Seminarium Płockiego dn. 3 lipca 1868 r. Świecenia kapłańskie przyjąłem w Katedrze Płockiej 15 czerwca 1873 r. itd.*

³ “Miesięcznik Pasterski Płocki”, op. cit.

⁴ Ibid.

⁵ “Przegląd Katolicki”, 3.03.1881, s. 155.

⁶ Ibid., nr 24, s. 402. Akta parafii Biezuń, nr 784.

⁷ Jak przyp. 1.

⁸ Akta parafii Biezuń, nominacja ks. J. Szostakiewicza, wikariusza parafii Nur na proboszcza parafii Gradzanowo, nr 1335.

⁹ Jak przyp. 1.

¹⁰ Akta parafii Biezuń, nr 147. Protokół Tradycyjny parafii Biezuń z dn. 4.03.1887. Przegląd Katolicki, 1887, nr 8, s. 22. Akta parafii Biezuń, nr 147: katalog.

¹¹ R. Małowiecki, *Barokowy kościół w Bieżuniu uwagi o architekturze* [w:] "Bieżuńskie Zeszyty Historyczne", 1995, nr 5, s. 45-56.

¹² Ibid., s. 47. "Przegląd Katolicki", 1887, s. 12.

¹³ "Książka do zapisywania sprawionych rzeczy dla Kościoła Bieżuńskiego" znajduje się w aktach parafii rzym.-kat. w Bieżuniu. Teksty pisane przez ks. J. Szostakiewicza zawarte są na s. 3-23.

¹⁴ "Przegląd Katolicki", 1893, s. 778. R. Małowiecki stwierdza, że większość tej sumy pokrył dziedzic Około-Kułak, "Bieżuńskie Zeszyty Historyczne, op. cit. O finansowaniu budowy przez dziedzica Około-Kułaka ks. Szostakiewicz w "Książce..." nie wspomina. Kilkakrotnie natomiast wymienia dziedziczkę Około-Kułak, która darowywała obrusy i serwety własnoręcznie haftowane.

¹⁵ Kopanie fundamentów rozpoczęto 25 września. Łokieć nowopolski odpowiada 0,59554 m.

¹⁶ W dokumentach po wizytacji biskupiej w 1835 r. napisano, że pochówki odbywają się na nowym cmentarzu grzebalnym poza miastem, zob. w aktach parafii rzym.-kat. w Bieżuniu.

¹⁷ Krypty odkryto ponownie dopiero w 1986 r. po zerwaniu drewnianej podłogi podczas kapitalnego remontu kościoła, prowadzonego przez ks. kan. Stefana Zaleskiego.

¹⁸ Akt notarialny nr 388 sporządzony u rejenta H. Domagalskiego w Sierpcu. Dom był z pewnością drewniany i nadawał się tylko do rozbiórki.

¹⁹ Sąd mieścił się w tym budynku do 1929 r.

²⁰ Obladry pochodziły z dębów sprowadzonych z Gradzanowa Zbęskiego, przeznaczonych na legary, zob. w aktach parafii rzym.-kat. w Bieżuniu.

²¹ Zob.: St. Ilski, J. Siedlecka, *Medycy i medycyna w Bieżuniu 1793-1945*, Ciechanów 1990, s. 31, 32.

²² "Głos Płocki", II, 1909, nr 16(115), s. 2. St. Ilski, *Organizacje społeczno-kulturalne w Bieżuniu w latach 1918-1939* [w:] "Bieżuńskie Zeszyty Historyczne". 1998, nr 13, s. 110, 152.

²³ "Miesięcznik Pasternski...", op. cit.

²⁴ Relacje: Pawła Zakroczymskiego, Czesława Skowyrskiego, Czesławy Skowyrskiej, Heleny Budczyńskiej, Hieronima Grędy, Stanisława Świderskiego, Cecylii Oleksiak.

²⁵ "Miesięcznik Pasternski...", op. cit.